

El Joc d'Escacs Islàmic d'Àger és, a més d'un dels objectes d'art més importants de les col·leccions del Museu de Lleida: diocesà i comarcal, un dels conjunts de referència que no pot faltar en cap exposició temàtica que tingui com a punt rellevant la cultura islàmica.

El escacs islàmics d'Àger s'emmarquen dins d'un dels períodes més destacats de l'art islàmic. Concretament pertanyen al període fatimí, una dinastia que regnà Egipte durant dos segles, del 969 al 1171 dC. Aquesta família d'origens obscurs i misteriosos va convertir el Caire (al-Qâhira) en el principal centre intel·lectual, artístic i econòmic de l'Islam. Els fatimís, considerats com una de les civilitzacions més originals i refinades de la història, contribuïren a crear un dels mites culturals més suggeridors, Les Mil i una nits.

El conjunt està realitzat en cristall de roca, una variant del quarz, incolora i transparent, que es caracteritza per presentar un aspecte dens i compacte. Aquest mineral, en el món antic exercí una gran atracció pel seu valor estètic i per l'atribució d'estranyes poders màgics. La indústria del vidre i dels objectes de cristall de roca, originària de Mesopotàmia i d'Iran, experimentà un gran creixement en l'època dels califes fatimites, una nissaga que desenvolupà la producció d'objectes sumptuosos realitzats amb la tècnica del tallat i polit del cristall de roca anomenada "Glíptica Alexandrina" i molts dels quals s'introduïren a Occident a través de Sicília i de l'Al-Andalus.

El joc d'escacs d'Àger va ser testimoni privilegiat de la Catalunya medieval. Aquestes peces de cristall van arribar a mans d'un dels principals actors de la conquesta cristiana de la Catalunya musulmana, Arnau Mir de Tost, Vescomte d'Àger (?-1072). Aquest senyor feudal, garant de la frontera catalana amb l'Islam, intervingué en diversos afers de la formació del nostre país i es relacionà amb importants personatges de l'època: els comtes d'Urgell, els reis d'Aragó, Sanç de Navarra o l'abat Oliba.

Acabat l'esplendor medieval, l'objecte fatimí va romandre en l'oblit durant gairebé 700 anys a la col·legiata de Sant Pere d'Àger. De resultes d'una expedició de l'"Associació d'Excursions Catalana" a la vall d'Àger l'any 1887, el butlletí informatiu d'aquesta entitat, l'embrió del "Centre Excursionista de Catalunya", publicà un interessant estudi a cura de l'historiador Josep Brunet i Bellet on es donava constància de la troballa arqueològica. La publicació i difusió del joc d'escacs despertà l'interès dels col·leccionistes d'art, la qual cosa va precipitar la venda a la comtessa de Paris, Mme. de Béhague d'una part de les peces d'escacs. Amb això el conjunt del joc es disseminà i inicià dos camins: un grup de 14 peces inicià un viatge que el porta a diversos indrets del

món fins arribar, l'any 1986, al Museu Nacional de Kuwait; el grup més nombrós de peces, 19 en concret, es quedaren a les terres de Lleida i són les que es troben avui a la col·lecció diocesana del Museu de Lleida, on hi ingressaren l'any de la fundació del Museu Diocesà, el 1893.

El joc d'escacs ha concorregut a nombroses exposicions i un bon nombre d'investigadors s'han sentit atrets per la singularitat d'aquestes peces, un dels conjunts més complerts de joc d'escacs d'època andalusí.